

การประยุกต์ใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์ กับการสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณ เพียรเสมอ

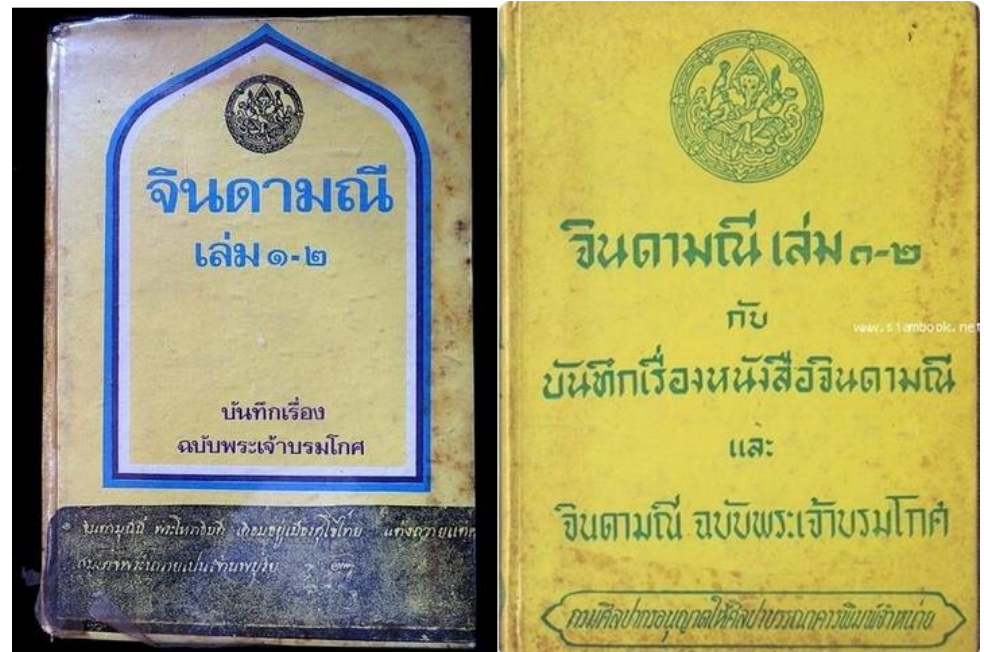
การศึกษาภาษาในประเทศไทย

1. ยุคศิลาจารึก เป็นยุคเริ่มต้นของการศึกษาไทย หลังจากที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นแล้ว ทรงนำเผยแพร่สั่งสอนประชาชน ให้ประชาชนมีความรู้เรื่องราวภาษาไทยด้วย ดังนั้น หลักศิลาจารึกจะวางไว้ในที่ที่ประชาชนอ่านได้ง่าย

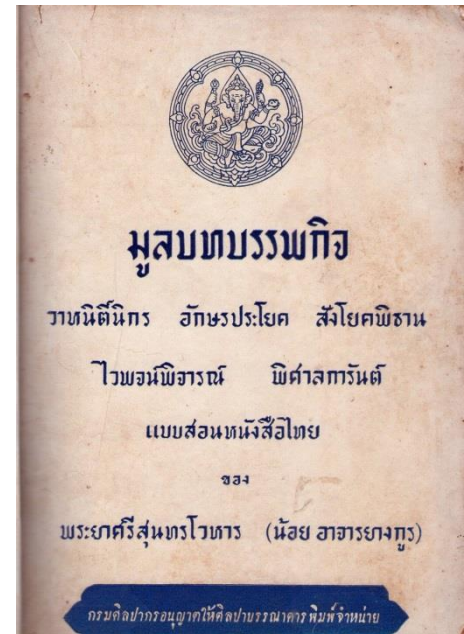
การศึกษาภาษาในประเทศไทย

2. ยุคจินตามณี เป็นยุคที่ประเทศไทยมีแบบเรียนครั้งแรก ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้**พระโหราธิบดี**แต่งขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้นมีชาวยุโรปเดินทางเข้ามาค้าขายและเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง

การศึกษาภาษาในประเทศไทย

3. ยุคมูลบทบรรพกิจ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก และโปรดให้**พระยาศรีสุนทรโวหาร** (น้อย อาจารย์ยางกูร) แต่งตำราภาษาไทยขึ้น 1 ชุด เพื่อใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียน เรียกว่า “แบบเรียนหลวง”

การศึกษาภาษาในประเทศไทย

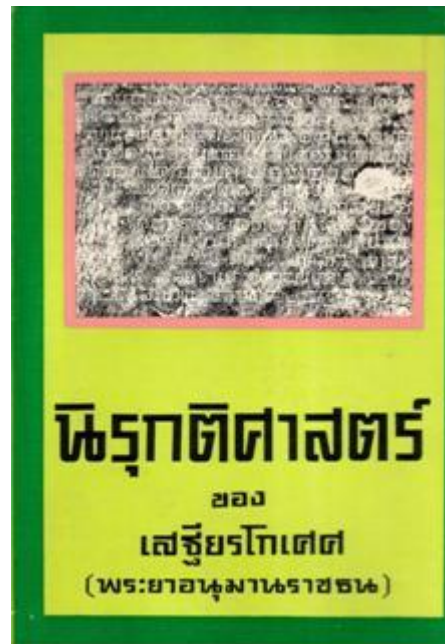
4. ยุคไวยากรณ์ เป็นยุคที่ภาษาไทยได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษ เนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คนไทยเดินทางไปศึกษาต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ เมื่อถึงรัชกาลที่ 6 เจ้าหน้าที่กระทรวงธรรมการได้แต่งหนังสือไวยากรณ์ขึ้นเล่มหนึ่ง เรียกว่า **สยามไวยากรณ์** ประกอบด้วย อักษรวิธี วจวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์

การศึกษาภาษาในประเทศไทย

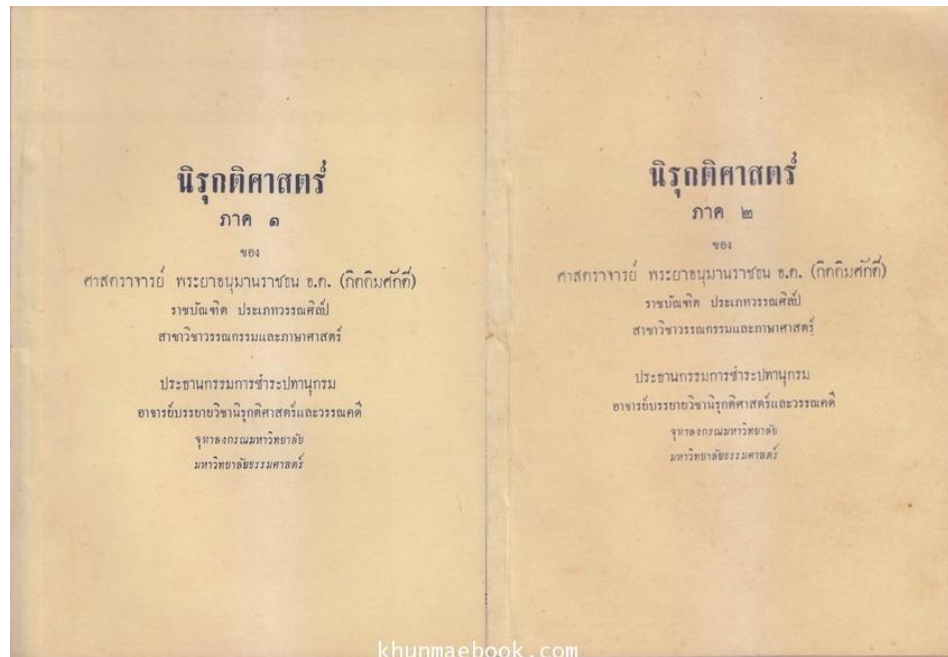
5. ยุคภาษาศาสตร์ วิชาภาษาศาสตร์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาภาษาไทยได้ไม่นาน โดยมีนักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศและนักภาษาศาสตร์ไทยที่ได้เดินทางไปศึกษามาจากต่างประเทศ พยายามนำทฤษฎีและวิธีการของภาษาศาสตร์มาปรับใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ภาษาไทยในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น

บุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งการศึกษาภาษาศาสตร์
ภาษาไทย” คือ **พระยาอนุมานราชธน** ซึ่งเป็นคนไทยคนแรกที่ศึกษาและ
เขียนหนังสือเผยแพร่เกี่ยวกับลักษณะของภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์

ผลงานชิ้นสำคัญคือ “**นิรุกติศาสตร์**” แบ่งออกเป็น 2 ภาค โดยภาคที่ 1 กล่าวถึงประวัติของการศึกษานิรุกติศาสตร์ กำเนิดของภาษา ตระกูลภาษา และเสียงของภาษาไทย ภาคที่ 2 กล่าวถึงกฎของการกลายเสียง และการกลายความหมาย

นักภาษาศาสตร์ไทยที่มีชื่อเสียง

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์

วิจินต์ ภาณุพงศ์

นิตยา กาญจนะวรรณ

กาญจนา นาคสกุล

นวรรณ พันธุ์เมธา

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษา

1. แนวคิดทางด้านสรีรวิทยา

มนุษย์เมื่อเกิดมามีอวัยวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพูดและการฟังพร้อม อยู่แล้ว อวัยวะเหล่านี้จะค่อยพัฒนาและทำงานอย่างเป็นระเบียบ หาก ร่างกายปกติไม่มีอวัยวะส่วนใดพิการ เด็กจะฟังและพูดรู้เรื่อง เมื่อมีอายุ เพิ่มขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

การเรียนรู้ภาษาเกิดจากความจำเป็นในการสื่อสาร การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร การที่จะส่งสารกันได้ก็จะต้องมีการสร้างสัญลักษณ์ขึ้น จะเป็นเสียงพูด ตัวอักษรหรือการแสดงกิริยาท่าทางก็ได้ ภาษาที่เป็นระบบเครื่องหมายที่ใช้ในสังคมจะมีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปมาหลายชั่วคน และเกิดการเรียนรู้กันในสังคมนั้น ๆ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส

มนุษย์เรียนรู้ภาษาจากประสาทสัมผัส เช่น เมื่อเด็กรู้สีกร้อน เย็น เปียก รำคาญ หิว หรือปวดท้อง ก็จะร้องให้ส่งเสียงออกมา เมื่อได้รับการตอบสนองจากผู้ใหญ่โดยการอุ้มขึ้น เปลี่ยนผ้าอ้อมให้ ลูบไล้หรือให้นม เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ขึ้น เมื่อเกิดประสาทสัมผัสเช่นนี้อีกในโอกาสต่อมา

4. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การเรียนรู้ภาษาเกิดจากการที่เด็กสังเกตการใช้ภาษาทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษาของบุคคลที่อยู่แวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่เลี้ยง เช่น การพูด การใช้ถ้อยคำ การใช้น้ำเสียง การยิ้ม การพยักหน้ารับ การยกมือจะตี เพราะฉะนั้นเราจะพบว่าเด็กจะใช้ถ้อยคำ ประโยคน้ำเสียง หรือแม้แต่จังหวะของการพูด ก็จะมีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับมารดา คนเลี้ยง หรือผู้ใกล้ชิด

5. โครงสร้างทางภาษา

การเรียนรู้ภาษานั้น เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับเสียง ความหมายของคำ และประโยค โดยนักจิตภาษาศาสตร์ได้แบ่งลักษณะสำคัญทางภาษาออกเป็น เสียง คำ และรูปประโยค ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดเสียงขึ้น มีความหมายขึ้น เรียกว่า การเรียนรู้ ฉะนั้นทฤษฎีทางภาษาและความหมายจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ภาษา

6. การเอาอย่าง

ในขณะที่เด็กเติบโตขึ้นมา มักจะเอาอย่างหรือยึดถือแบบอย่างการใช้ภาษาของบุคคลที่เด็กใกล้ชิดหรือบุคคลที่เด็กรัก ยกย่อง ผู้ใหญ่มักจะยิ้มอย่างพอใจและเกิดความเอ็นดูเมื่อพบว่าเด็กใช้คำหรือประโยคอย่างที่คุณใหญ่พูดอยู่เสมอ

7. การสนับสนุนจากผู้ใหญ่

เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาจากการได้รับการยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพูดออกเสียงหรือขีดเขียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นก็ตาม และสิ่งนั้นได้รับการยอมรับ ได้รับการนิยมนิยมชมชอบจากผู้ใหญ่ เด็กก็จะรู้สึกพอใจในการยอมรับนั้น ๆ เมื่อเกิดความพอใจก็จะมีกำลังใจที่จะเรียนรู้ภาษาต่อไป

8. ความอยากรู้อยากเห็น

เด็กเรียนรู้ภาษาจากการถามตอบ เมื่อเด็กเริ่มพูดได้มักจะเกิดความอยากรู้อยากเห็นและมักจะใช้คำถามว่า “อะไร อะไร และอะไร” ผู้ใหญ่จะต้องยินดีตอบคำถามเสมอ ยิ่งตอบคำถามมากเท่าใด เด็กต้องเรียนรู้คำศัพท์และทราบความหมายของภาษาได้มากเท่านั้น

9. การลองผิดลองถูก

การเรียนรู้ภาษานั้นนอกจากจะเรียนรู้โดยตรงแล้ว เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกด้วย คือเด็กจะลองใช้ภาษาเอง เมื่อเด็กใช้ภาษาได้ถูกต้อง ผู้ใหญ่ก็มักแสดงความพอใจและยกย่องชมเชย แต่ถ้าเด็กใช้ภาษาผิดพลาด ผู้ใหญ่ก็จะแสดงให้เด็กทราบว่าภาษาที่ใช้ นั้นไม่ถูกต้อง

ขั้นตอนการเรียนรู้ภาษา

1. ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (reflexive vocalization)
2. ขั้นเล่นเสียง (bubbling stage)
3. ขั้นเล่นเสียงสูง/ต่ำ (inflected vocal play)
4. ขั้นเลียนเสียงผู้อื่น (echolalia)
5. ขั้นพูดภาษาได้จริง (true speech)

พัฒนาการการเรียนรู้ภาษา

1. พัฒนาการด้านเสียง (developing phonology)

1.1 เด็กเรียนรู้การออกเสียงสระก่อนเสียงพยัญชนะ

1.2 เด็กเรียนรู้การออกเสียงกักก่อนเสียงพยัญชนะประเภทอื่น ๆ

1.3 เด็กเรียนรู้การออกเสียงฐานริมฝีปากทั้งสองเป็นอันดับแรก

1.4 เด็กเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างคู่หน่วยเสียงเมื่อปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์

1.5 เด็กเรียนรู้เสียงที่ปรากฏบ่อยในภาษาก่อนเสียงที่ปรากฏน้อยกว่า

พัฒนาการการเรียนรู้ภาษา

2. พัฒนาการด้านคำ (developing morphology)

เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 2 ปีครึ่ง เด็กจะเริ่มรู้จักเรียงคำในประโยค โดยมีหน่วยคำที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ ยกตัวอย่างในภาษาอังกฤษ เช่น การเติม -ing หลังคำกริยา เมื่อแสดงการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ เช่น ‘cat sitting’ และ ‘mommy reading book’ และเริ่มรู้จักใช้หน่วยคำเติมหลัง (suffix) เช่น -s เติมหลังคำนามเพื่อแสดงพหูพจน์ เช่น ออกเสียงคำว่า ‘boys’ ‘cats’ และในขั้นตอนนี้ เด็กจะมีกระบวนการใช้ภาษาที่เรียกว่า การสรุปเกินกฎที่มีอยู่ (overgeneralization) เช่น การเติม -s หลังคำว่า foot และ man เป็น foots และ mans

พัฒนาการการเรียนรู้ภาษา

3. พัฒนาการด้านประโยค

เมื่อเด็กอายุ 12-18 เดือน จะนำคำคำเดียวมาใช้ประกอบท่าทางแทนประโยค เช่น “เอา” และชี้มือไปยังขนม อายุ 2 ขวบ เด็กจะนำคำมาต่อกันเป็นประโยคแต่ไม่สมบูรณ์ มักประกอบคำด้วยคำนามและคำกริยา ไม่รู้จักคำบุพบท คำสรรพนาม หรือ คำเชื่อมประโยค อายุ 4 ขวบ เด็กพูดประโยคได้เกือบสมบูรณ์ อายุ 6 ขวบ รู้จักประโยคเกือบทุกรูปแบบ

พัฒนาการการเรียนรู้ภาษา

4. พัฒนาการด้านความหมาย

เด็กจะใช้วิธีเปรียบเทียบความเหมือนในด้านรูปทรง ขนาด ลักษณะ วัสดุ เสียง และการเคลื่อนไหว เช่น เด็กเข้าใจคำว่า ‘บอล’ หมายถึงรวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่มีลักษณะกลมคล้ายลูกบอล เช่น เรียกคอมพิวเตอร์ทรงกลมว่า ‘บอล’ หรือเรียกผลไม้ทรงกลมว่า ‘ส้ม’ เนื่องจากเข้าใจว่าผลไม้ที่มีทรงกลมและรับประทานได้เรียกว่า “ส้ม” การขยายความหมายไปยังวัตถุสิ่งของอื่น ๆ ดังกล่าวเรียกว่า “overextension”

การส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ภาษา

1. พูดให้ชัดเจน
2. พูดให้ถูกต้อง
3. ใช้ภาษาที่ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ
4. พูดบ่อย ๆ
5. พูดให้ถูกหลักไวยากรณ์
6. ให้การเสริมแรง

การประยุกต์ใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์แก้ไขข้อบกพร่องในการออกเสียง

ผู้เรียนบางคนมีปัญหาในการออกเสียงในภาษาของตนเอง อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น หูหนวก มองได้รับการกระทบกระเทือน หรืออาจมาจากความบกพร่องของอวัยวะในการออกเสียง เช่น ปากแห้ง เพดานโหว่ เส้นเสียงชำรุด ผู้เรียนบางคนมีอวัยวะในการออกเสียงสมบูรณ์ครบถ้วน แต่มีปัญหาทางด้านจิตใจ หรือเกิดจากสภาพแวดล้อม ทำให้พูดติดอ่าง พูดเร็วหรือช้าเกินไป

ภาษาศาสตร์กับการสอนภาษาไทย

1. ช่วยพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก
  - 1.1 การพูดสองภาษา (bilingualism)
  - 1.2 ความผิดปกติทางการพูด (communication disorder)
2. ช่วยให้เข้าใจลักษณะและโครงสร้างของภาษาดีขึ้น
3. ช่วยเตรียมการสอน
4. เป็นประโยชน์แก่ตัวครูเอง

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่หลากหลายทางภาษา แม้ว่าคนไทยจะใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร แต่ก็ยังมีความแตกต่างทางด้านภาษาถิ่นอยู่ ทั้งทางด้านสำเนียง คำศัพท์ นอกจากนี้แล้ว การที่สังคมไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนทางภาษาและวัฒนธรรม การรับและยอมรับความแตกต่างทางด้านภาษาจะทำให้สมาชิกในสังคมสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

1. ความรู้และวิธีการทางด้านภาษาศาสตร์ช่วยให้ผู้สอนมองว่า**ไม่มีภาษาถิ่นใดดีกว่าภาษาถิ่นอื่น** ไม่ว่าจะเป็นด้านระบบเสียง คำ ประโยค และความหมาย กล่าวคือ **ไม่มีภาษาถิ่นใดมีความ “ถูกต้อง”** มากกว่าภาษาถิ่นอื่น ๆ การศึกษาภาษาศาสตร์ทำให้ทราบว่า สิ่งที่ทำให้ภาษาถิ่นหนึ่งสูงกว่าภาษาถิ่นอื่น ๆ เป็นเรื่องของเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี การยอมรับ หรือค่านิยมมากกว่าลักษณะหรือโครงสร้างของภาษา

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

2. ความรู้ความเข้าใจด้านระบบของภาษาถิ่นดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อ 1 จะทำให้ผู้สอนระมัดระวังมากขึ้น โดยจะไม่วาดภาพของผู้เรียนโดยฟังจากสำเนียงภาษาเพียงอย่างเดียว ปราศจากอคติที่ตัดสินผู้เรียนที่พูดภาษาถิ่นหรือภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษามาตรฐาน โดยอาจมองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาของผู้เรียน หรืออาจเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกคิด

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

3. ความรู้ทางภาษาศาสตร์ช่วยให้ผู้สอนไม่ประเมินความสามารถของผู้เรียนที่พูดภาษาถิ่นหรือภาษาอื่น ๆ ต่ำไป เพราะหากผู้สอนยังคงมีความคิดที่จะตีคุณค่าของภาษาถิ่นหรือภาษาชนกลุ่มน้อย รวมทั้งวัฒนธรรมว่าต่ำกว่าของผู้ที่พูดภาษามาตรฐาน โอกาสที่ผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนคงเป็นเรื่องค่อนข้างยาก

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

4. ความรู้ทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาจะช่วยให้ผู้สอนตระหนักถึง ความแตกต่างของผู้เรียนในชั้นเรียน การที่จะให้นักเรียนในชั้นเรียนทุกคน เหมือน ๆ กัน ด้วยวิธีเดียวกันนั้นเป็นไปได้

5. ความรู้ทางภาษาศาสตร์ช่วยให้ผู้สอนสามารถนำหลักสูตรที่ใช้ อยู่ไปปรับปรุง ประยุกต์กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ หรือสามารถคิดค้นเนื้อหาและ วัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้เองเพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

6. ความรู้ทางภาษาศาสตร์ช่วยทำให้ผู้สอนเข้าใจกระบวนการการเรียนรู้ภาษาและการใช้ภาษา ผู้สอนจะทราบว่า มีข้อแตกต่างอย่างมาก ระหว่างการเรียนรู้การสอนภาษาด้วยวิธีการจดจำหรือท่องจำ กับวิธีการเรียนรู้แบบธรรมชาติจากความรู้นี้ ทำให้ผู้สอนบอกได้ว่า จะสอนทักษะภาษาอย่างไร

7. ความรู้ทางภาษาศาสตร์อาจช่วยฝึกฝนให้ผู้สอนพยายามวิเคราะห์เปรียบเทียบและเปรียบเทียบต่างระหว่างภาษาต่าง ๆ รวมถึงภาษาถิ่นหรือภาษาชนกลุ่มน้อยของนักเรียน โดยสิ่งที่สามารถนำมาเปรียบเทียบหรือเปรียบเทียบต่าง เช่น ระบบเสียง คำ ประโยค และความหมาย

การสอนตามแนวภาษาศาสตร์ในบริบทสังคมไทย

8. ความรู้ทางภาษาศาสตร์ช่วยให้ผู้สอนตระหนักถึงความละเอียดอ่อนในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรม ผู้สอนจะช่วยให้**ความขัดแย้ง**ในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรมลดน้อยลงได้โดยวิธีการเรียนการสอนในชั้นเรียน

9. ความรู้ทางภาษาศาสตร์จะช่วยให้ผู้สอนสามารถตอบคำถามในเรื่องภาษาของผู้เรียนที่ชอบขึ้นต้นด้วยคำว่า **“ทำไม”** ได้กระจ่างชัดขึ้น กล่าวคือ ผู้สอนสามารถให้คำอธิบายหรือที่มาที่ไปในเชิงภาษาศาสตร์ เป็นการตอบคำถาม **“ทำไม”** ด้วยเหตุผลที่สามารถพิสูจน์และเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น